

Som åbning af denne antologi om at navigere på kanten af en verden i forandring tager forfatteren og antropologen Hanne Højgaard Viemose, bosiddende i Island, os med ind i gletsjeren Snæfellsjökulls ismasser. Gletsjeren er levende. Den er en flod af is i bevægelse. Den er også levende i myter og sagaer, som udgør fortællinger om de store bevægelser i verdens liv, hvor gletsjerne dukker op og forsvinder som legesyge spejle af menneskenes liv. Men Snæfellsjökull er ved at forsvinde for altid, som de øvrige islandske gletsjere også er det. Den smelter, først dør gletsjeren, isfloden holder op med at flyde, dernæst forsvinder den helt, og når det sker, går også en levende og episk forbindelse mellem os mennesker og vores omgivelser tabt.

Denne bog lægger sig i forlængelse af udstillingen *Navigeringer - på kanten af en verden i forandring*, der vises på Vejle Kunstmuseum (08.03.2020-16.08.2020) og Holstebro Kunstmuseum (26.09.2020-17.01.2021). Udstillingen tager sit udgangspunkt i, at menneskets spejling i omverdenen, vores gamle forbindelser til verden omkring os, i stigende grad synes at være blevet destruktive. Siden 1600-tallet har der eksisteret et spejlingsrum mellem den videnskabelige kortlægning af det vestlige menneskes omgivelser og dette menneskes samtidige opdagelse af sit eget indre som et mentalt landskab. Datidens kartografi oversatte verdens fremtoning og dybde til de lyse kortarks todimensionelle flader. Men på selv samme tid begyndte den barokke billedkunst, i udstillingen eksemplificeret ved raderinger af Rembrandt van Rijn (1606-69), at udforske et mørkt, indre forestillingsrum af uendelige dybder. Det kunne synes, som om dét, der forsvinder under kortlægningens underlæggelse af den ydre verden, på samme tid dukker op som et mørke i det vestlige menneskes eget indre. Mens det moderne oplyste menneske er i færd med at lære at beherske og dominere sine omgivelser, da vokser et indre mørke sig større, og gamle forbindelser går tabt.

Opdagelsen og kortlægningen af den ydre verden spejlede sig på denne måde i en samtidig opdagelse af et menneskeligt indvid og dets indre verden. Den moderne verden blev således i vid udstrækning formet i det vestlige menneskes billede – koste, hvad det ville. Denne spejling er væsentlig. Ikke blot af kulturhistoriske grunde, men fordi den stadig er virksom blandt os, der er børn af den. Vi forventer stadig, at verden svarer til vores forestillinger og imødekommer vores behov. Det er dog i disse år – måske for sent – ved at gå op for os, hvor destruktiv denne spejling har været og stadig er.

I disse år er de økologier og den biodiversitet, det vestlige menneske *også* har koloniseret, brudt voldsomt ind i vores forestillinger om, at jorden er til for vores skyld. Først og fremmest den eskalerende klimakatastrofe viser os, at vi lever på en jord, der ikke kan håndteres og forstås ud fra vores forestillingsverden alene. Klimaforandringerne ændrer verden radikalt i disse år, men også udviklingen af såkaldt kunstig intelligens ændrer de landskaber, vi betræder og befinder os i. Uanset om det gælder klimatiske forandringer eller konsekvenserne af big data, kunstig intelligens og digitale identiteter, så synes disse forandringer alle at stå udenfor menneskelig og individuel kontrol. Den verden, vi kender, synes slet og ret at være ved at forsvinde.

Vejle Kunstmuseum og Holstebro Kunstmuseum har på denne baggrund inviteret fire samtidskunstnere til at komme med bud på, hvordan vi kan forsøge at forstå og navigere i denne nye situation. Hvad kaldes der på i en verden, vi ikke længere rigtig kan genkende? De fire billedkunstnere Rikke Benborg (f. 1973), Kristoffer Ørum (f. 1975), Gry Bagøien (f. 1975) og Ferdinand Ahm Krag (f. 1977) har således skabt fire kunstneriske miljøer, der reflekterer over, hvad det er for en verden, vi er på vej ind i.

Ferdinand Ahm Krag's miljø forsøger at åbne for en planetarisk skala og dybde. Hans billeder fremstår umiddelbart stramt komponerede, men det viser sig hurtigt, at deres overflader er

transparente og leder blikket dybere og dybere ind i hvert enkelt synligt emnes kompleksitet. Vores horisont er illusorisk, fordi vores syn ikke kender til denne grænse. Vores syn fortsætter indad og indad og indad, til der åbnes for kosmiske forbindelser.

Rikke Benborg undersøger forholdet mellem ensretning, krop og rum i sit videomiljø, der går i dialog med både magten og afmagten i vores (selv)fremstillinger. Gennem scenografier, der trækker på referencer til tidligere århundreders behandling af sindssyge og hysteri, udfordrer hun vores virtuelle og konkrete ideer om normalitet som noget, der er retningsgivende og kvantificerbart.

Med udgangspunkt i en invasiv art, signalkrebsen, der lever i de trådløse netværks *terra incognita*, aktiverer Kristoffer Ørum 3D-print og trådløse netværk i sin afsøgning af kommunikation, overvågning og interaktion. Krebsens kloklapren, dens øjne på stilke samt dens lyst til at inddrage os i sin kortlægning af vores fælles rum åbner for alternative landskaber, hvori vi er blevet de kortlagte.

Gennem billeder, sang og lyde tager Gry Bagøien endelig verdens hidtil fastlåste hierarkier ved hornene, idet hun synger med pukkelhvaler og indgår i dialoger med lemurer på Madagaskar for derigennem at pege på alternative former for sameksistens og forståelse.

Bogen her slutes endelig af med fire videnskabelige artikler, der forsøger at analysere og blotlægge kartografiens historiske og samtidige rækkevidde og konsekvenser. De er skrevet af kunsthistoriker, ph.d. Michael Kjær; kulturhistoriker, ph.d. Rasmus Skovgaard Jakobsen; kunsthistoriker, ph.d. Teresa Østergaard Pedersen og kunsthistoriker, ph.d. Jens Tang Kristensen.

For realisering af både udstillingerne og nærværende bog skylder vi en lang række fonde stor tak. Det drejer sig om Ny Carlsbergfondet, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Knud Højgaards Fond, Konsul George Jorcks og Hustru Emma Jorck's Fond, 15. Juni Fonden, Grosserer L. F. Foghts Fond og Statens Kunstfond.

Bag bogen og udstillingerne ligger et forskningsarbejde udført af postdoc Michael Kjær støttet af et treårigt stipendium fra Ny Carlsbergfondet. Institut for Kunst- og Kulturvidenskab ved Københavns Universitet takkes for husningen af forskningsprojektet i samarbejde med Vejle Kunstmuseum. Tilsammen har de gjort det muligt at realisere forskningsresultaterne i *Navigeringer - på kanten af en verden i forandring*. Holstebro Kunstmuseum valgte tidligt i forløbet at indgå i et udstillingssamarbejde, hvilket har gjort projektet stærkere og sikret udstillingen større udbredelse. Udstillingen er tilrettelagt af en kuratorgruppe bestående af museumsinspektør Trine Grøne, Vejle Kunstmuseum, museumsinspektør, ph.d. Teresa Østergaard Pedersen, Holstebro Kunstmuseum, og kunsthistoriker, ph.d. Michael Kjær.